

Epipactis helleborine (L.) Crantz - Lehtoneidonvaippa

ELOKUU 2004

Epipactis latifolia (L.) All.

Helleborine latifolia (L.) Moench)

Teksti ja kuva © Matti Niissalo

Kotiseutu

Lehtoneidonvaippa on hyvin laajalle levinnyt laji. Sitä kasvaa laajalti Aasiassa ja tulokkaana myös Pohjois-Amerikassa, mutta yleisimmillään se on Euroopan keskiosissa. Suomessa lehtoneidonvaipan voi löytää varsinkin ravinteikkaista lehdoista, mutta se voi kasvaa myös kallioilla ja vaikkapa mäntykankailla, yleensä kuitenkin alueilla, joiden maaperästä löytyy kalkkia. Laji on hyvin sopeutuvainen maan kosteuden ja kasvupaikan valoisuuden suhteen. Suomessa laji on sen verran harvinainen, että siihen harvoin törmää sattumalta, Etelä- ja Itä-Suomen kaikkein parhaita kämmekkäalueita lukuun ottamatta.

Kukinta-aika

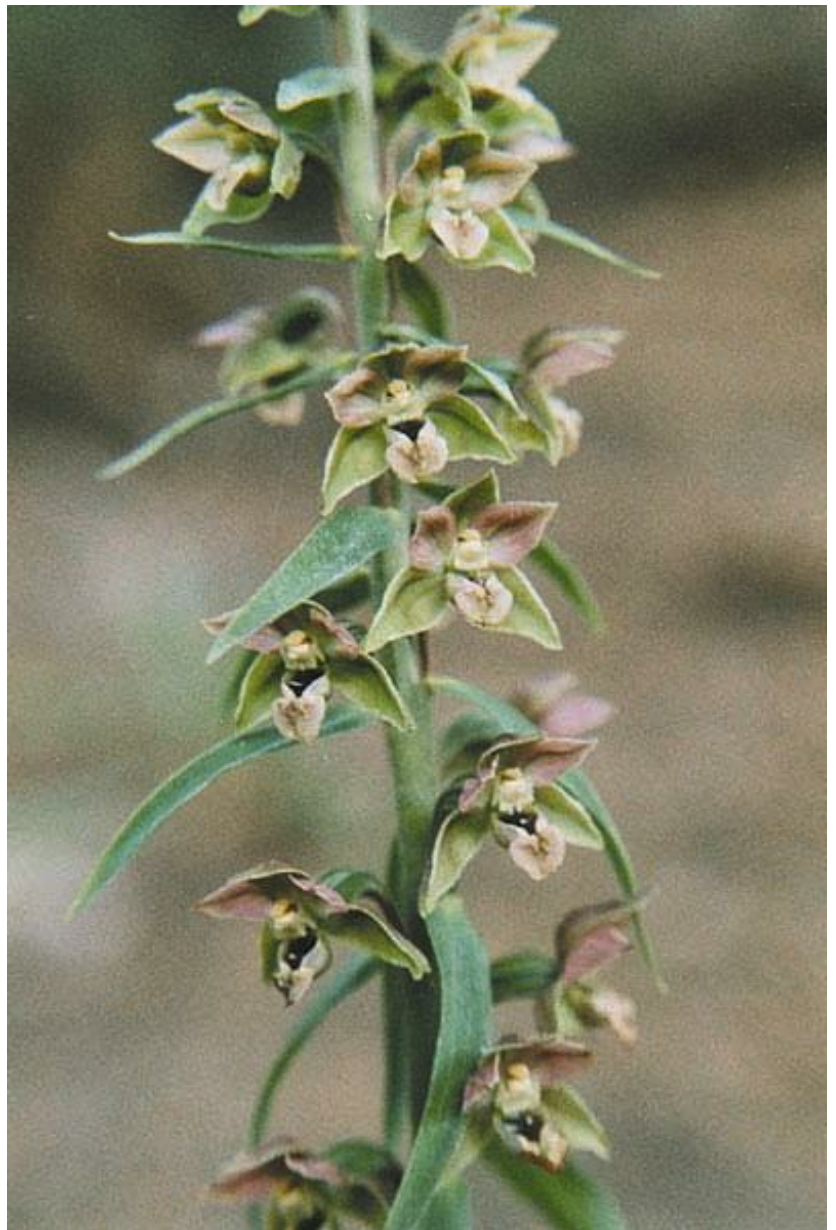
Lehtoneidonvaipan voi Suomessa löytää kukassa kesäkuun lopusta syyskuulle saakka, kaikkein tavallisimmin heinä-elokuun vaihteessa.

Kuvaus

Lehtoneidonvaipalla on lyhyt runsasjuurinen maavarsi. Maavarsi voi haarautua muodostaen runsasversoisen pehkon. Verso on 30–100 cm korkea, siinä on monta leveää lehteä. Verson latvassa on runsaskukkainen, toispuolinen kukinto. Yksittäinen kukka on 1,5–2,0 cm leveä, väriltään vihreä, ruskea tai punertava. Huulen tyvellä on tumma kuppi, jossa on makeaa, usein käynyttä mettä.

Pölytys ja juurisieni

Lehtoneidonvaippaa pölyttävät monenlaiset hyönteiset, mutta erikoisimmat ja tunnetuimmat pölyttäjät ovat ampiaiset. Suurissa kasvustoissa näkee kukissa vieraillevan silloin tällöin huonosti lentäviä ja välillä maassa lepäviä, ilmiselvästi humaltuneita ampiaisia. Ampiaisten tärkeydestä lehtoneidonvaipan pölyttäjinä Suomessa ei

olla täysin selvillä. Eräs ongelma kämmeköiden pölytyksen tutkimisessa on se, että monesti tietty pölyttäjä viihtyy kukassa vain päivän tietynä hetkenä, tai vain kuin kukka on ollut juuri riittävän monta päivää avoinna. Juurisienen merkitys tälle kämmekälle on myös osittain tuntematon. Laji voi kyllä pysyä maan alla piilossa huonoina vuosina, ja toisaalta tunnetaan myös täysin lehtivihreättömiä yksilöitä, joten varmasti ainakin joillakin yksilöillä juurisienen tarjoaman energian merkitys on korvaamaton. Lehtoneidonvaippa on rauhoitettu Suomessa Ahvenanmaata lukuun ottamatta.

Lähteet ja lisätietoja

<http://linnaeus.nrm.se/flora/mono/orchida/epipa/epiphel.html> (luettu 29.8.2004, tarkastettu 10.02.2005)
